

A vései társegyház

Vése község Somogy megye nyugati szélén, Zala megye szomszédságában, Iharosberénytől 16 kilométerre, északkeleti irányban fekszik.

Vése település neve 1211-ben fordul elő először a magyar oklevelekben. A falu Árpád-kori birtokosát Vehsének hívták. Vése a segedi várhoz, a királynéi vármegyéhez tartozott. 1284-ben Erzsébet királyné (IV. László édesanyja) Tamás váci püspöknek és testvéreinek adományozta a települést, akiktől a Vésseyek származtatják magukat. A Véssey család már a reformáció kezdetén felvette az evangélikus vallást. Bizonyos, hogy ugyanakkor Vése lakossága is evangélikus lett, de 1634-ben református volt.

A török megszállás alatt a lakosság annyira megritkult, hogy a földbirtokos család Vas megyéből vend anyanyelvű, evangélikus vallású telepeseket hívott itteni birtokaira. Ezzel a vései evangélikusok száma szépen megsaporodott. Az uraság nem feledkezett meg **hittestvérei** vallásos életéről sem. A vallásos összejöveteleket kezdetben a földesúr portáján tartották, amelyeken - a vend anyanyelvű hívekre tekintettel – vend nyelven is imádkoztak és énekeltek. A lelkészekről és a tanítókról a földesúr gondoskodott, és mindenben támogatta Őket. A család lelkésze és tanítója egyben a gyülekezet lelki vezetője is volt. Ennek is tulajdonítható, hogy a vései lutheránusok - eltérően a római katolikus egyházba visszatérő szomszédos Tapsony, Titkos, **Hollád**, Szenyér lakosaitól - szilárdan megmaradtak evangélikus hitükben. Később az ajándékba kapott telken fából templomot építettek, s Önálló lelkészt választottak. Az ellenreformáció ezt az állapotot megszüntette, de a *„cuius regio, eius religio”* (*„akinek uralma, annak vallása”*) elve alapján a vései hívek evangélikus házi-istentiszteleten vehettek részt a Véssey család portáján.

Az első idők lelkészeinek és tanítóinak nevét nem ismerjük, de tudjuk, hogy az üldözések idején is - amikor lelkészük nem lehetett - voltak tanítóik. A III. Károly és Mária Terézia uralkodása alatti időből a fennmaradt anyakönyvi bejegyzés két tanító - Dubovay és (1750-ből) Paksi - nevét említi.

A Türelmi Rendelet kibocsátását követően ez a gyülekezet is feléledt, és 1786-ban

Körmeny György személyében lelkészt választott, majd megindította a templom építésének munkálatait. A befejezés már az új lelkészre várt, Laky István (1789-1803) és Véssey László felügyelő vezetésével a gyülekezet máig 1787-ben befejezte a téglatemplom építését, sőt fából paplakot és iskolaházat is épített.

A Vésén csupán néhány évig szolgáló Horváth Pál (1803-1807) lelkészsége idején - 1805-ben - alakult gyülekezetté, és csatlakozott filiaként Véséhez Szökedencs evangélikussága.

Az őt követő lelkészekre - Kiss Dánielre (1807-1833) és Horváth Józsefre (1833-1843) - a lelki építkezés nemes feladata hárult. Az 1830-as évektől már a leánygyülekezetté szerveződött Barcs evangélikusait is ők pásztorolták. Ugyanakkor Őket érte az a véletlenszerű megtiszteltetés is, hogy az. 1808-tól Niklán - a gyülekezet szórványában - élő Berzsenyi Dániel papjai leheltek. Berzsenyi ugyanis nemcsak verseket írt és gazdálkodott, de egyházát is szolgálta. Ilyen irányú tevékenységéről az egyházmegyei jegyzőkönyvek többször lesznek említést. Sajnos ennek kapcsán Horváth Józsefre más feladat is hárult - ő mondta a gyászbeszédet az elhunyt költő felett 1836-ban.

Andokra János (1843-1852) szolgálata alatt - 1844-ben - új paplak és iskolaház épült immár szilárd anyagból, cseréptetővel.

Az önkényuralom legszomorúbb éveiben Czipott Rezső (1852-1858) és Szalay Sándor (1859-1863) lelki vezetése mellett gyakorolták vallásukat a hívek. Szalay lelkész működésének utolsó éveiben azonban már enyhült a zsarnokság. A gyülekezetek is tevékenyebbé váltak. Vése filiája - Szökedencs - 1861-ben templomot épített.

A jelenlegi vései templom a régi helyen - annak északi alapját megtartva - épült 1873-ban. A gyülekezetek „templomépítő” lelkésze Horváth Sándor (1863-1877) volt, akit országgyűlési képviselőnek is megválasztottak. A felügyelői tisztségei Véssey Antal töltötte be. A templom felszentelése 1873. november 3-án volt. **Építését** a Véssey, a Berzsenyi, a Thulmon és a Bárány család nagyobb adományokkal segítették.

Az anyaegyházat 1875-ben 635 lélek alkotta, s abból 111-el tanulóként tartottak nyilván. A gyülekezet tanítója Mészáros István **volt**, A szökedencsi filiában 195 evangélikus élt, s közülük 27 gyermek járt Héricsz Sándor tanító elé. Az akkor még Véséhez tartozó Barcson 60 lélekből állt a filia, amelynek saját iskolájában 8 evangélikus vallású gyermek tanult. A kis gyülekezet tanítója Gamauf József volt. A fiókegyházak közül Szobon 117 lélek - közöttük 10 iskoláskorú gyermek - alkotta a

gyülekezetet. Niklán 22 evangélikus lakott. A szórványtelepüléseken 135-en éltek. Az egyházközséghez - a szórványokat is számítva - 1164 lélek tartozott. Horváth Sándor lelkész mellett Thomai József segédlelkészként működött.

Németh Pál lett 1877-ben a lelkész, aki 54 éven keresztül (1877-1931) pásztorolta a gyülekezetet, és ebből 32 évig (1889-1921) volt a somogyi egyházmegye esperese is. E több mint fél évszázad nem szűkölködött az eseményekben sem egyházi, sem állami-politikai vonatkozásban. Ebből több mint egy emberöltőnyi idő telt el a monarchia nyújtotta biztonságban.

Az új templom már állt, de a gyülekezet nem feledkezett meg az iskoláról sem. Tekintettel arra, hogy Vése a 19. század végéig evangélikus volt, természetes, hogy a gyülekezet nagy gondot fordított iskolájára, és megbecsülte tanítóit is. Ennek bizonyítéka, hogy az 1844-ben készült iskola kiegészítéséül 1878-ban kéttantermes iskolát épített, majd a régi iskola épületéből tanítólakást alakított ki. A gyermekek oktatásáról két tanító gondoskodott. 1891-ben a lelkészlakást átalakította a kor igényeinek megfelelőre.

Az egyházközség mind lélekben, mind számban gyarapodott. A lélekszám növekedése azért érdemel figyelmet, mert Barcs csak 1875-ig tartozott Véséhez, utána Porrogszentkirály gyülekezete lett, ahova a lelkipásztori munka megkönnyítése céljából került. 1910-ben az anyaegyház 942 lelkei számlált, és 127 gyermeket oktatott a két tanító: Németh Sándor és Binczy Dániel. Az akkor Véséhez tartozó szökedencsi filiában 245 lélek volt, s 22 gyermek járt Héricsz Zsigmond tanító elé. A fiókegyházak közül legtöbb evangélikus Somogyszobon (140), Nagyatádon (54) és Nemesdédén (38) élt. Alsó- és Felsősegesden, valamint Marcaliban közel 30, Böhönyén 22 lélek alkotta a gyülekezetet. Az egyházközséghez - a szórványokat is számítva - 1713 lélek tartozott.

A békés időszakot az első világháború szakította meg. Egészséges férfiak maradtak a harctereken, megcsonkult családok, szegénység a gyülekezetben, de az Istenben bízó gyülekezet leküzdötte a nehézségeket. Az 1929 őszi látogatásról Mesterházy Sándor esperes, dr. Ittész Zsigmond egyházmegyei felügyelő és Boleman Éhn Mihály nemespátrói felügyelő tapasztalatairól - így adott hírt a korabeli egyházi sajtó: *„(A gyülekezetben ma is élénk vallásos élet uralkodik, a hívek szorgalmasan látogatják az istentiszteleteket s áldozatkészségüknek is szép tanújelét mutatják a jó karban tartott egyházi épületek, különösen a közelmúltban épült gyönyörű tanítólakás. ”* Az is olvasható, hogy Glatz Lajos és Szentiványi

Sándor tanítók lelkiismeretes munkájáról és a gyermekek szép előrehaladásáról szereztek bizonyoságot az egyházmegye vezetői.

Az időskorú esperes mellett segédlelkészként szolgált Polster Gyula, Horváth Sándor, Bélák János, Bélák Sándor, Sztrókey Dániel és - a gyülekezet későbbi lelkésze - Süle Zoltán.

Az időközben végrehajtott területszervezés - a Barcs- Nagyatád- Somogyszobi Missziói Gyülekezet megalakulása - jelentősen érintette a vései egyházközséget. Az addig Veséhez tartozó Nagyatád és Somogyszob, valamint környéke 1932-ben a missziói körzethez került. Az egyházközség lélekszáma ennek megfelelően módosult, azaz a levált területeken élő evangélikusok számával csökkeni.

Süle Zoltán - aki 1932-től 1941-ig állt a gyülekezet élén - már egy kisebb területen pásztortolt. Ez lehetőséget teremtett a még teljesebb lelki gondozásra, valamint az is, hogy erre az időre mind az anyaegyház, mind a szökedencsi filia lélekszáma jelentősen megcsappant. 1933-ban 780 lélek tartozott az anyagyülekezethez, és 158 gyermek tanult a 2 tanerős iskolájában. A szökedencsi filiában 195 evangélikus élt, iskolájában 23 gyermeket oktatott Boros István lévita-tanító. A számadatok 1940-ben még kedvezőtlenebb képet mutattak. Az anyagyülekezetben 730-an voltak, az iskolában már csak 62 gyermek tanult. A szökedencsi filiában 185 evangélikus élt, közöttük 16 tanuló. A marcali fiókegyház lélekszáma lényegesen nem változott: 32 volt a nyilvántartóit gyülekezeti tagok száma.

A két világháború között nőegylet, ifjúsági egyesület, férfi dalárda működön. A dalárdát a mindenkori kántor-tanító vezette. A nőegylet 1951-ben szűnt meg.

Nehéz helyzetben, nagy társadalmi, politikai küzdelmek és változások idején (1941-1968) volt a gyülekezet lelkésze Lakatos György, mert - többek között - háború, katonahalál, hadiárvák és hadiözvegyek, polgári áldozatok, romok, hadisarc, önkényuralom, internálás, forradalom, kollektivizálás jellemezte szolgálatának éveit. Akkor államosították az egyházi iskolákat és ingatlanokat (1948-ban). Abban az időben folytatták le az önkényeskedés miatt fellépő lelkészek ellen a koncepciós pereket, de az ateista propaganda is akkor volt legerősebb. Ezek súlyát az 50-es évek elején még csökkenteni tudta az evangelizációs szolgálatok nyomán keletkezett lelki ébredés és megújulás. A Vesén, 1951 tavaszán megtartott evangelizációs hét eseményeiről a korabeli egyházi sajtó így számolt be:” *Délelőttönként házistentiszteletek, délutánonként pedig csoportos összejövetelek voltak. A gyülekezet népe nagy számban vett részt minden igehirdetési alkalmon... Bár a húsvéti ünnepeken a gyülekezet nagy része úrvacsorázott. mégis az evangelizáció végén a 670 lelkes*

gyülekezetből 230-an járultak az Ur asztalához. " Bizonyára sokan merítették erőt ezeken az alkalmakon is ahhoz, hogy hitüket újra meg újra megerősítsék, akár gyülekezetükben maradtak, akár távolba szakadtak a 60-as évek elején végbement kollektivizálás, illetve az urbanizáció következtében. Akadhettek olyan is, akik később a „szélesebb” utal választották. Tény azonban, hogy a nagy múltú vései gyülekezet - a lelkiismeretesen végzett pásztori munka ellenére - lélekszámában tovább fogyatkozott.

Lakatos György 1968-ban hunyt el. Sírja a vései temetőben van. A 27 évig Vésén szolgáló lelkész utóda - Hegyháti János iharosberényi lelkész egy évig tartó helyettesi szolgálata után - Sághy András lett, aki 7 esztendőn keresztül állt a gyülekezet élén. 1976 és 1988 között helyettes lelkészek - Dubovay Géza kaposvári lelkész, esperes 2 évig. Győri Gábor iharosberényi lelkész 8 évig, Tamásy Tamás iharosberényi lelkész 1 évig - voltak a gyülekezet pásztorai.

Tamásy Tamásné Szabó Erzsébet lett 1988. szeptember 10-én Vése lelkésze. Akkor történt lelkésszé avatása is. Az eseménynek különös jelentőséget adott, hogy a vései templomban az ő személyében avatták az első lelkészt. A felavatás szolgálatát D. dr. Harmati Béla püspök végezte dr. Cserháti Sándor prodékán és Szabó István Duna egyházi lelkész (az édesapja) segítségével. A lelkésznő személye más szempontból is figyelmet érdemel: ő volt a vései anyagyülekezet utolsó lelkésze. 1995-ben az Iharosberényben szolgáló férjével együtt - budapesti gyülekezetbe távozott.

Az odaadással végzett lelkészi szolgálatok ellenére a hívek lélekszáma tovább csökkent. A 200 alatti lélekszám, az evangélikus egyházban még fennálló lelkészhiány, valamint az anyagi gondok következményeként döntött Vése és a szomszédos Iharosberény gyülekezetének közgyűlése 1996-ban arról, hogy önállóságukat megtartva közös lelkészt választanak, és társult egyházközséggé alakulnak. Az egyházközség székhelyül Iharosberényt választották.

A társegyházak első lelkésze Horváth Ferenc - addigi szepetneki helyettes lelkész - lett, aki egyévi szolgálat után Dunaújvárosba távozott. Utódja, Halász Sándor 1997-től szolgál a társult egyházközségben. A lelki gondozás mellett fáradságot nem ismerve látott hozzá a társegyházak és Filiáik templomainak, gyülekezeti épületeinek felújításához. Vései beiktatását 1998. szeptember 26-án - az iharosberényit követően - Smidéliusz Zoltán esperes végezte Deme Dávid espereshelyettes közreműködésével.

Az államosításkor (1948) elvett egyházi épületek közül a gyülekezet a tanítói lakást visszakapta és értékesítette. A befolyt összeg árát is felhasználva készítette el 1997 őszére templomának belső és külső tatarozását, illetve a lelkészlakás felújítását. Időközben azonban a templom vakolata és sisakja olyan mértékben megromlott, hogy szükségessé vált a teljes toronyfelújítás is. Egyidejűleg a templom új csatornát és villámhárítót, valamint impozáns éjszakai megvilágítást kapott. Mindezek a munkálatok nem történhetek volna meg a gyülekezet tagjainak áldozatos munkája és közel félmillió forintos adománya, a gyülekezetből elszármazottak segítségével, a kecskeméti, soltvadkerti, szegedi és más hazai gyülekezet támogatása, valamint a schwabachi - németországi - testvérgyülekezet jelentős pénzadománya nélkül. A kis gyülekezet a templom 2000. augusztus 27-én tartott újraszentelési ünnepségén adott hálát Urának mindezért, mert *„egyedül istené a dicsőség!”*. Az ünnepi istentiszteleten D. dr. Harmati Béla püspök, Szemerei János esperes és a gyülekezet lelkésze szolgált.